

راهبردهای موثر در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ایران

پژوهشی

اباصلت خراسانی^{*} PhD، حامد زمانی‌منش^۱ MSc

^{*}گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
^۱گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهیدرجایی، تهران، ایران

چکیده

اهداف: خاستگاه جهانی‌شدن عرصه‌ای به‌جز تعلیم و تربیت است ولی تعلیم و تربیت به علت ارتباط متقابل و عمیقی که با حوزه‌های مختلف معرفت و ارکان زندگی بشر دارد ناگزیر از دریافت تأثیرات جهانی‌شدن است. هدف این مطالعه بررسی نقش راهبردهای ارتباطی، سیاسی، خدماتی و دانشگاهی در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی از دیدگاه اعضای هیأت علمی بر حسب جنسیت و مرتبه دانشگاهی بود.

روش‌ها: این پژوهش توصیفی-پیمایشی در کلیه ۵۷۰ عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۹۱ انجام شد. ۲۰۵ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش از طریق روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته مبتنی بر طیف پنج‌ارزشی لیکرت و شامل ۳۲ گویه در ۴ راهبرد ارتباطی (۸ گویه)، سیاسی (۷ گویه)، خدماتی (۶ گویه) و دانشگاهی (۱۱ گویه) بود. از آزمون‌های آماری پارامتریک T تک‌نمونه‌ای، T مستقل، تحلیل واریانس یک‌راهه و تعقیبی شفه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با کمک نرم‌افزار SPSS 16 استفاده شد.

یافته‌ها: تفاوت معنی‌داری بین نظرات اعضای هیأت علمی مرد و زن در مورد راهبردهای موثر در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی مشاهده نشد. تفاوت اعضای هیأت علمی با مرتبه‌های دانشگاهی مختلف در مورد تأثیر راهبرد سیاسی بر بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها معنی‌دار نبود در حالی که این تفاوت برای راهبردهای ارتباطی، خدماتی و دانشگاهی معنی‌دار بود.

نتیجه‌گیری: از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی استفاده از راهبردهای ارتباطی، سیاسی، خدماتی و دانشگاهی نقش موثری در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور دارد.

کلیدواژه‌ها: جهانی‌شدن، راهبردهای بین‌المللی‌شدن، آموزش عالی، دانشگاه شهید بهشتی

Effective strategies in internationalization of Universities and institutes of higher education in Iran

Khorasani A.* PhD, Zamani Manesh H.¹ MSc

*Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences & Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

¹Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Teacher Training University of Shahid Rajaee, Tehran, Iran

Abstract

Aims: The globalization origin is an area rather than education, however, education due to its mutual and deep relationship with different wisdom areas and human life elements is perforce to be affected by globalization. The main goal of the present study is to investigate the role of communicative, political, service and university strategies in the internationalization of universities and higher education institutions from the faculty members' viewpoints based on gender and university degree.

Methods: This descriptive-survey study was conducted in all 570 faculty members' of Shahid Beheshti University in Iran academic years of 2011-12. 205 faculty members were selected as the participants of the study using stratified sampling method. The research instrument was a researcher-made questionnaire based on the Likert five-option scale and included 32 items in four communicative (8 items), political (7 items), service (6 items) and university (11 items) strategies. Parametric statistic tests including one-sample t-test, independent t-test, one-way ANOVA and Scheffe's test were used for data analysis using SPSS 16 software.

Results: No significant difference was observed between the opinions of male and female faculty members regarding the strategies effective in internationalization of universities and higher education institutions. The difference of the faculty members with different academic degrees regarding the effect of political strategy on internationalization of universities was not significant, while, this difference was significant for communicative, political, service and university strategies.

Conclusion: From the viewpoints of the Shahid Beheshti University's faculty members, the use of communicative, political, service and university strategies has an effective role in the Internationalization of Universities and higher education institutions in Iran.

Keywords: Globalization, Internationalization Strategies, Higher Education, Shahid Beheshti University

مقدمه

امروزه دانشگاه‌ها که بازتاب پیشرفت و توسعه سرمایه انسانی محسوب می‌شوند، تحت تاثیر رویدادها و شرایط جهانی قرار گرفته‌اند و به‌عنوان نهادهایی برای حذف فاصله فناوری و تقویت مبادلات علمی، آموزشی و فرهنگی میان ملل و فرهنگ‌ها از جایگاه مطلوبی برخوردار شده‌اند. از طرف دیگر، رشد فزاینده ارتباطات اجتماعی در هزاره جدید، حوزه‌های مختلف حیات اجتماعی از جمله نظام آموزش عالی را با دو پدیده همسو ولی متمایز؛ یعنی جهانی‌شدن به معنی یکی‌شدن و بین‌المللی‌شدن به معنی همکاری و شریک‌شدن روبه‌رو کرده است [۱]. مک‌گینین بیان می‌کند که قلمروهای چون مدیریت نظام‌های آموزشی، سازماندهی نظام‌های آموزشی، چگونگی تدریس و تدوین محتوای آموزش از جمله مواردی است که از جهانی‌شدن تاثیر پذیرفته است [۲]. خاستگاه جهانی‌شدن عرصه‌ای به‌جز تعلیم و تربیت است ولی تعلیم و تربیت به علت ارتباط متقابل و عمیقی که با حوزه‌های مختلف معرفت و ارکان زندگی بشر دارد ناگزیر از دریافت تاثیرات جهانی‌شدن است [۳].

به‌طور کلی، جهانی‌شدن افزایش و تشدید روابط اجتماعی جهان‌شمول است که در آن جوامع محلی دورافتاده در وضعیتی قرار می‌گیرند که آنچه در این مناطق رُخ می‌دهد تحت تاثیر حوادثی است که فرسنگ‌ها دورتر اتفاق می‌افتد و برعکس [۴]. جهانی‌شدن اثرات گسترده و عمیقی بر ساختار، روش‌ها، برنامه‌ها و عملکرد آموزش عالی و دانشگاه‌های جهان بر جای گذاشته است که مهم‌ترین این اثرات گسترش بازار آموزش عالی و امکان دستیابی بیشتر به آموزش عالی، پذیرش دانشگاه به‌عنوان یک صنعت بین‌المللی، اعتبار بخشی بین‌المللی دانشگاه‌ها و افزایش دانشجویان خارجی است [۵].

نایت به بررسی جهانی‌شدن در آموزش عالی پرداخته و بیان می‌کند که جهانی‌شدن در آموزش عالی فرآیندی است که به موجب آن یک دانشکده یا دانشگاه بُعد بین‌المللی را در آموزش، پژوهش و کارکردهای خدماتی خود تلفیق کند و دانشگاه‌ها به‌منظور مقابله با تاثیرات جهانی‌شدن مبادرت به بین‌المللی‌کردن پردیس‌های دانشگاهی، جذب دانشجویان بین‌المللی و کسب منافع مالی از این طریق می‌نمایند [۶]. در واقع جهانی‌شدن نوعی عامل موثر برای اجرای بین‌المللی‌شدن محسوب می‌شود و بین‌المللی‌شدن در زمره رفتارهایی است که به‌شدت تحت تاثیر جهانی‌شدن قرار دارد و نوعی عکس‌العمل در برابر فشارهای ایجادشده توسط پدیده جهانی‌شدن است [۷].

بین‌المللی‌شدن، تنها در دو دهه اخیر جایگاه مهمی در فرهنگ واژگان آموزش عالی پیدا کرده است. پیش از این، توسعه همکاری‌های بین‌المللی، امور تحصیلی بین‌المللی و دانشجویان خارجی مفاهیم اصلی بودند که بخش آموزش عالی در این حوزه

متعهد به انجام آنها بود [۸]. لینگبو بین‌المللی‌شدن آموزش عالی را به‌عنوان فرآیند یکپارچگی در جنبه‌های بین‌المللی در سطح دانشکده یا دانشگاه می‌داند [۹]. بین‌المللی‌شدن آموزش عالی، فرآیند آماده‌سازی جوامع برای مشارکت موفقیت‌آمیز در یک دنیای وابسته به هم است و این پدیده باید عاملی در پرورش فهم جهانی و توسعه روش‌های بهبود کار و زندگی موثر در دنیای متنوع پیرامون باشد [۱۰]. نایت بین‌المللی‌شدن آموزش عالی را فرآیند تلفیق ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی در اهداف، کارکردها و نحوه ارایه آموزش عالی بیان کرده است [۱۱].

بُستروم بین‌المللی‌شدن آموزش عالی را فرآیند تلفیق ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی به درون اهداف، عملکردها و اجرای آموزش عالی به شکلی که احترام به تفاوت‌های فرهنگی و سنت‌های گوناگون را ارتقا بخشد می‌داند [۱۲]. دی ویت مهم‌ترین دلایل بین‌المللی‌شدن آموزش عالی را گسترش زبان انگلیسی به‌عنوان ابزاری مهم در ارتباطات بین‌المللی، اعتبار بخشی مدارک تحصیلی، بین‌المللی‌شدن برنامه‌های درسی و فرآیندهای تدریس و یادگیری می‌داند [۱۳].

برخی جهانی‌شدن و بین‌المللی‌شدن را مفاهیمی یکسان دانسته‌اند؛ اما نایت این دو را یکسان نمی‌پندارد و جهانی‌شدن را مفهومی ایدئولوژیک می‌داند که به تاثیر تکنولوژی‌های ارتباطی جدید، سیاست‌های جهانی و تاثیرات آنها بر اقتصاد، فرهنگ و سیاست در جهان اشاره دارد، در حالی که بین‌المللی‌شدن آموزش عالی را یک راهبرد و سیاست انتخابی می‌داند که دولت‌ها برای مواجهه و بهره‌برداری مناسب از فرآیندهای جهانی‌شدن به‌کار می‌گیرند [۶]. اسکات، جهانی‌شدن و بین‌المللی‌شدن آموزش عالی را دو مفهوم متفاوت می‌داند به‌طوری‌که بین‌المللی‌شدن وجود و حضور دولت/ملت‌ها را مفروض و قطعی می‌پندارد، در حالی که جهانی‌شدن فرآیندی در جهت کاهش حضور و اقتدار دولت/ملت‌هاست و بین‌المللی‌شدن بحثی در حیطه دیپلماسی و فرهنگ است، در حالی که جهانی‌شدن مفهومی مرتبط به نظام سرمایه و گسترش فرهنگ مصرف‌گرایی است [۱۴]. ساول، بین‌المللی‌شدن آموزش عالی را مبتنی بر مبادلات اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی بین ملت‌ها می‌داند، در حالی که جهانی‌شدن الزاماً فرآیندی دوسویه، متقابل و مبتنی بر توافق و تفاهم نیست و کشوری که دارای رسانه‌ها و ابزارهای قدرتمندتری باشد نسبت به صدور ارزش‌ها یا محصولات خود اقدام می‌نماید [۱۵].

بین‌المللی‌شدن نظام آموزش عالی پیامدهای مثبت فراوانی همچون گسترش مهارت‌های ارتباطی بین فرهنگی [۱۶]، آموزش برای شهروند جهانی [۱۳]، انتقال تکنولوژی [۱۷]، افزایش زمینه‌های مطالعاتی [۱۸]، تقویت روابط دیپلماتیک [۱۷]، فرصت برای جذب نخبگان خارجی، افزایش همکاری‌های بین‌المللی، تقویت تحقیقات

روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر چگونگی جمع‌آوری توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه ۵۷۰ عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ بودند. با استفاده از فرمول کوکران ۲۲۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه پژوهش تعیین و از طریق روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شدند. بعد از پخش پرسش‌نامه‌ها، ۲۰۵ مورد (۹۳٪) برگشت داده شد.

ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته مبتنی بر طیف پنج‌ارزشی لیکرت و شامل ۳۲ گویه در ۴ راهبرد ارتباطی (۸ گویه)، سیاسی (۷ گویه)، خدماتی (۶ گویه) و دانشگاهی (۱۱ گویه) بود. راهبردهای ارائه‌شده بر اساس مطالعه مبانی پژوهشی و تحقیقاتی متفاوت و در دسترس انتخاب شدند. به‌منظور تامین روایی صوری و محتوایی، فرم اولیه پرسش‌نامه پیش از اجرای نهایی در اختیار ۳ نفر از متخصصان دانشگاهی قرار داده شد و پس از دریافت نظرات افراد مذکور فرم نهایی تهیه شد. پایایی راهکارهای مطرح‌شده با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۴ به‌دست آمد.

تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها در دو سطح انجام شد. در سطح اول، آمار توصیفی میانگین و انحراف استاندارد مورد استفاده قرار گرفت و در سطح دوم، از آمار استنباطی استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف توزیع داده‌ها را نرمال نشان داد. از آزمون‌های آماری پارامتریک T تک‌نمونه‌ای، T مستقل، تحلیل واریانس یک‌راهه و تعقیبی شفه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با کمک نرم‌افزار SPSS 16 استفاده شد.

نتایج

در راهبرد ارتباطی، گویه "استقبال از ایده‌های جدید بین‌المللی در زمینه آموزش عالی" ($3/96 \pm 0/87$)، در راهبرد سیاسی، گویه "گسترش توافقی‌نامه‌های تحقیقی بین‌المللی" ($3/79 \pm 0/92$)، در راهبرد خدماتی، گویه "افزایش حمایت مالی از فرصت‌های مطالعاتی اساتید و دانشجویان" ($3/98 \pm 0/89$) و در راهبرد دانشگاهی، گویه "توجه به بین‌المللی‌شدن آموزش عالی به‌عنوان یک اولویت" ($3/84 \pm 0/97$) بالاترین نمره‌ها را از دیدگاه اعضای هیات علمی به خود اختصاص دادند (جدول ۱).

تفاوت معنی‌داری بین نظرات اعضای هیات علمی مرد و زن در مورد راهبردهای موثر در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی مشاهده نشد (جدول ۲).

تفاوت اعضای هیات علمی با مرتبه‌های دانشگاهی مختلف در مورد تاثیر راهبرد سیاسی بر بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها معنی‌دار نبود در

و تولیدات علمی، بهره‌وری اقتصادی و منافع مالی [۱۹] دارد. با این حال در کنار این مزایا، خطراتی همچون تهدیدی برای فرار نخبگان [۲۰]، ضعیف‌شدن قوانین مهاجرتی [۱۷]، تعارض بین نقش دانشگاه به‌عنوان سازمان سیاسی و ملی [۲۱]، رقابت بین دانشکده و گروه‌های آموزشی برای منابع مالی و انسانی [۲۲]، یکسان‌سازی برنامه‌های درسی، زیاده‌روی در استفاده از زبان انگلیسی به‌عنوان زبان آموزشی و تجاری‌سازی برنامه‌های درسی [۱۹] وجود دارد. با این حال، زمانی دانشگاه‌ها می‌توانند مشکل‌گشا باشند که آموزش و پژوهش در آنها از کیفیت مطلوبی برخوردار باشد. یکی از روش‌هایی که کشورهای در حال توسعه می‌توانند برای بهبود کیفیت دانشگاه‌ها به‌کار ببرند، برقراری ارتباطات بین‌المللی است [۲۳]. مسایل زیادی روند بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها را تحت تاثیر قرار داده که مهم‌ترین آنها واقعیت‌های سیاسی و امنیت ملی (ترس از تروریسم بر بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها تاثیر منفی دارد)، سیاست‌های دولت و هزینه تحصیل (سیاست‌هایی که در مورد هزینه‌های تحصیل، ویزا و دیگر مدارک گرفته می‌شود بر روند بین‌المللی‌شدن تاثیرگذار است)، افزایش ظرفیت آموزش عالی (با افزایش ظرفیت‌های داخلی کشورها برای آموزش عالی تقاضا برای تحصیل خارج از کشور کاهش می‌یابد)، زبان انگلیسی (با توسعه استفاده از انگلیسی به‌عنوان زبان اصلی تحقیق و تدریس، علاقمندی به برنامه‌های بین‌المللی بیشتر خواهد شد) و بین‌المللی‌شدن برنامه‌های درسی (با بین‌المللی‌شدن برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها به سمت بین‌المللی‌شدن حرکت خواهند کرد) هستند [۲۴].

در برنامه نظرسنجی که انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها به‌عمل آورد، جابجایی دانشجویان و استادان به‌عنوان اولویت اول بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها بیان شد. همچنین *برسل* جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها را از مصادیق عمده بین‌المللی‌شدن آموزش عالی می‌داند [۲۵]. در این زمینه کشورهای اروپایی درصد افزایش تعداد دانشجویان خارجی خود بوده‌اند و طرح‌هایی اجرا کرده‌اند که از جمله آنها می‌توان به *بیانیه بولونیا* (ابتکار عمل ۴۵ کشور است که هدف‌شان هماهنگی نظام‌های آموزش عالی و افزایش جابجایی دانشجویان، محققان و متخصصان در اروپا است. یکی از اهداف این بیانیه، تبدیل اروپا به مقصدی جذاب برای جابجایی دانشجویان خارجی است [۲۶]، طرح *راسموس* (از جمله موفق‌ترین برنامه‌های اتحادیه اروپا در زمینه جابجایی دانشجویان خارجی است که از سال ۱۹۸۷ شروع شد [۲۷]) و طرح *کلمبو* (از سال ۱۹۵۰ در نیوزلند شروع شد و به جذب دانشجویان خارجی پرداخت به‌طوری‌که در سال ۲۰۰۳ بیش از ۱۱۷ هزار دانشجوی خارجی در این کشور مشغول به تحصیل بودند [۲۸]) اشاره کرد.

هدف این مطالعه بررسی نقش راهبردهای ارتباطی، سیاسی، خدماتی و دانشگاهی در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی از دیدگاه اعضای هیات علمی بر حسب جنسیت و

حالی که این تفاوت برای راهبردهای ارتباطی، خدماتی و دانشگاهی استادیارها راهبردهای ارتباطی (۰/۲۳۶)، خدماتی (۰/۲۴۷) و دانشگاهی معنی‌دار بود (جدول ۳). نتایج آزمون تعقیبی شفه نشان داد که (۰/۱۸۱) را نسبت به دانشیارها در سطح بالاتری ارزیابی کردند.

جدول ۱) توزیع فراوانی و میانگین نظرات اعضای هیات علمی در خصوص راهبردهای بین‌المللی شدن دانشگاهها (سطح معنی‌داری $p \leq 0.01$)

نوع راهبرد	گویه‌ها	M	SD	t
ارتباطی	نگرش بین‌المللی در زمینه‌های ارتباطی برای مثال وب سایت دانشگاه، تبلیغات، بروشورها و غیره	۳/۷۳	۰/۸۹	۷/۰۴
	تبادل اطلاعات با دانشگاه‌های کشورهای دیگر درباره بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۸۹	۰/۸۷	۱۰/۸۱
	استقبال از پیشنهادها و متخصصان و اعضای هیات علمی برای بین‌المللی شدن دانشگاه	۳/۸۵	۰/۹۷	۱۰/۱۲
	تبلیغ در مجلات بین‌المللی درباره دانشگاه‌های کشور	۳/۸۶	۰/۹۲	۱۰/۸۲
	فراهم‌سازی شرایط برای گفتگو و مباحثه اعضای هیات علمی درباره بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۷۵	۰/۹۸	۱۲/۸۸
	برقراری ارتباط با انجمن‌های آموزش عالی در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۶۶	۰/۹۷	۱۱/۸۳
	ارتباط مستمر با دولت در مورد بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۵۵	۱/۱۰	۸/۷۹
	استقبال از ایده‌های جدید بین‌المللی در زمینه آموزش عالی	۳/۹۶	۰/۸۷	۶/۳۴
	جمع کل	۳/۷۸	۰/۵۴	۲۰/۹۴
سیاسی	گسترش همکاری علمی با کشورهای دیگر	۳/۶۹	۱/۰۰	۱۳/۲۳
	گسترش توافق‌نامه‌های تحقیقی بین‌المللی	۳/۷۹	۰/۹۲	۸/۳۳
	گسترش سیاست‌های اعطای استقلال به دانشگاهها	۳/۳۷	۱/۱۵	۹/۱۳
	هماهنگی بین ارزش‌های فرهنگی و سیاسی کشور و سیاست بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۷۰	۰/۹۳	۳/۰۲
	داشتن روابط سیاسی و دیپلماتیک مطلوب با کشورهای زیاد	۳/۴۷	۱/۰۲	۸/۳۳
	تدوین سیاست‌هایی برای حمایت از بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۲۴	۱/۰۷	۹/۱۳
	تلاش در جهت ایجاد فضای چندفرهنگ‌گرایی در دانشگاهها	۳/۰۶	۰/۹۹	۳/۰۲
	جمع کل	۳/۴۷	۰/۶۲	۱۰/۹۵
خدماتی	اعطای کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان بین‌المللی	۳/۵۳	۱/۰۳	۸/۳۵
	افزایش حمایت مالی از فرصت‌های مطالعاتی اساتید و دانشجویان	۳/۹۸	۰/۸۹	۵/۲۷
	حمایت و پشتیبانی از کارگزاران بین‌المللی شدن آموزش عالی	۳/۷۶	۰/۹۲	۳/۳۵
	کمک به دانشجویان خارجی برای سازگاری با فرهنگ کشور	۳/۶۴	۱/۰۰	۹/۳۲
	افزایش بودجه دانشگاهها در راستای بین‌المللی شدن آنها	۳/۴۶	۱/۰۸	۹/۳۲
	خدمات حمایتی به دانشجویان بین‌المللی نظیر مشاوره تحصیلی و غیره	۳/۵۶	۱/۱۴	۴/۳۱
	جمع کل	۳/۶۵	۰/۶۲	۱۵/۱۳
دانشگاهی	بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی، تدریس و پژوهش دانشگاهی	۳/۴۵	۰/۹۶	۱۱/۷۳
	آموزش چندفرهنگ‌گرایی در دانشگاه	۳/۶۳	۰/۸۱	۱۱/۶۶
	آموزش به زبان‌های علمی دنیا به خصوص زبان انگلیسی	۳/۷۳	۰/۹۷	۷/۴۰
	آموزش به صورت آنلاین و مجازی	۳/۲۴	۰/۹۸	۷/۷۷
	تجهیز دانشگاه به وسایل آزمایشگاهی به‌روز شده	۳/۵۶	۱/۰۳	۴/۶۲
	فراهم‌سازی فرصت‌های تحقیقاتی در مورد بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۶۵	۱/۰۱	۵/۲۴
	برگزاری کنفرانس‌ها و کارگاه‌های بین‌المللی در دانشگاهها	۳/۸۳	۰/۹۷	۱۳/۰۵
	توجه به بین‌المللی شدن آموزش عالی به‌عنوان یک اولویت	۳/۸۴	۰/۹۷	۷/۴۵
	اجتناب از تبعیض بین دانشجویان داخلی و خارجی	۳/۶۲	۱/۰۰	۷/۸۱
	انتشار آثار علمی در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاهها	۳/۴۵	۱/۱۳	۳/۰۸
	وجود نشریات و مجلات بین‌المللی در دانشگاهها	۳/۵۳	۱/۱۱	۴/۰۷
	جمع کل	۳/۵۹	۰/۴۳	۱۹/۹۳

گویه‌ها "تبادل اطلاعات با دانشگاه‌های کشورهای دیگر درباره بین‌المللی شدن دانشگاهها، استقبال از پیشنهادها و متخصصان و اعضای هیات علمی برای بین‌المللی شدن دانشگاه، تبلیغ در مجلات بین‌المللی درباره دانشگاه‌های کشور، فراهم‌سازی شرایط برای

بحث

در راهبرد ارتباطی گویه "استقبال از ایده‌های جدید بین‌المللی در زمینه آموزش عالی" تاثیرگذارترین مورد بود و پس از آن مهم‌ترین

دوره ۵، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۱

مجله راهبردهای آموزش

دولت در بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها را بسیار حایز اهمیت می‌داند [۳۰]. خراسانی و همکاران در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مسئولان سیاسی و دیپلماتیک کشور باید تلاش نمایند تا مردمان سایر کشورها را برای تحصیل در دانشگاه‌های کشور ترغیب نمایند و دیدگاه‌های چندفرهنگی را در جامعه گسترش دهند تا به این وسیله به رونق دانشگاه‌های کشور در زمینه جذب دانشجویان خارجی و بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها کمک شود [۳۱]. خشنودی‌فر و فتحی‌و‌جارگاه اظهار داشته‌اند که بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و به ویژه بین‌المللی‌شدن برنامه‌های درسی، نقش مهمی در اقتدار علمی و فرهنگی کشور دارد و در این زمینه باید به گسترش همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها، جهت‌گیری‌های بین‌المللی در سیاست‌های کلان، استفاده از زبان بین‌المللی در تدریس توجه داشت [۳۲]. در راهبردهای سیاسی، متخصصان دانشگاهی باید تلاش نمایند دولت‌مردان را برای بین‌المللی‌شدن هر چه بیشتر دانشگاه‌ها ترغیب نمایند و آنها را نسبت به عوایدی که این سیاست بر منافع ملی کشور در خارج از مرزها دارد، آگاه سازند. از کارهایی که دولت‌مردان می‌توانند در این راستا انجام دهند، بازکردن درهای آموزش عالی روی ایده‌های جدید بین‌المللی، برطرف کردن مشکلات صدور ویزا و رواید و اعطای استقلال به دانشگاه‌ها و غیره است. با توجه به یافته‌های به‌دست آمده به احتمال زیاد می‌توان چنین استنباط کرد که راهبردهای سیاسی نقش موثری در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور دارند.

در راهبردهای خدماتی، گویه "افزایش حمایت مالی از فرصت‌های مطالعاتی اساتید و دانشجویان" تاثیرگذارترین مورد بود و پس از آن مهم‌ترین گویه‌ها "حمایت و پشتیبانی از کارگزاران بین‌المللی‌شدن آموزش عالی، کمک به دانشجویان خارجی برای سازگاری با فرهنگ کشور، خدمات حمایتی به دانشجویان بین‌المللی نظیر مشاوره تحصیلی و غیره، اعطای کمک‌هزینه تحصیلی به دانشجویان بین‌المللی و افزایش بودجه دانشگاه‌ها در راستای بین‌المللی‌شدن آنها بودند. در این زمینه فتحی‌و‌جارگاه و همکاران، افزایش بودجه دانشگاه‌ها و گسترش دیدگاه‌های چندفرهنگی را برای بین‌المللی‌کردن آموزش عالی موثر می‌دانند [۲۹]. در جایی دیگر فتحی‌و‌جارگاه و همکاران، در پژوهشی درباره بین‌المللی‌سازی برنامه‌های درسی به این نتیجه رسیدند که می‌توان با تجدید نظر در قوانین جاری و شفاف‌سازی آنها، توسعه منابع مالی، انسانی و بهره‌برداری از فرصت‌های تشابهات فرهنگی به بین‌المللی‌سازی آموزش عالی کمک کرد [۳۳]. در راهبردهای خدماتی دانشگاه‌ها باید بودجه اختصاصی برای بین‌المللی‌شدن همچنین مدرن کردن وسایل و تجهیزات اختصاص دهند و در این زمینه به سرمایه‌گذاری بپردازند. البته باید توجه داشت که این سرمایه‌گذاری‌ها شاید در کوتاه‌مدت عواید زیادی نصیب دانشگاه نکند، اما در بلندمدت منشا اثرات زیادی همچون بالا رفتن کیفیت تدریس و آموزش، شهرت و

گفتگو و مباحثه اعضای هیات علمی درباره بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها، نگرش بین‌المللی در زمینه‌های ارتباطی برای مثال وبسایت دانشگاه، تبلیغات، بروشورها و غیره، برقراری ارتباط با انجمن‌های آموزش عالی در زمینه بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و ارتباط مستمر با دولت در مورد بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها بودند. در این زمینه فتحی و‌جارگاه و همکاران عدم ارتباط مستمر با دانشگاه‌های بزرگ جهان از طریق مبادله استاد و دانشجو از موانع بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها می‌دانند [۲۹]. آراسته به نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی تاکید کرده و می‌گوید ارتباطات بین‌المللی با دانشگاه‌های برتر جهان محدود بوده و پیشنهاد می‌کند دفتری با هدف ایجاد ارتباطات بین‌المللی تاسیس شود [۲۳]. در واقع با گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی و برقراری ارتباطات علمی با دانشگاه‌های دیگر، بستری برای پیشرفت علمی دانشگاه‌های کشور فراهم می‌شود که به بالا رفتن کیفیت علمی دانشگاه‌ها کمک خواهد کرد.

جدول ۲) میانگین نمرات اعضای هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی به تفکیک جنسیت (T گروه‌های مستقل)

جنسیت ← راهبرد ↓	مرد	زن	t
ارتباطی	۳/۷۴±۰/۵۳	۳/۸۵±۰/۵۸	-۱/۴۰
سیاسی	۳/۴۱±۰/۵۸	۳/۵۸±۰/۶۸	-۱/۸۶
خدماتی	۳/۶۶±۰/۵۸	۳/۶۴±۰/۷۰	-۰/۱۵۷
دانشگاهی	۳/۵۸±۰/۴۴	۳/۶۱±۰/۴۲	-۰/۵۱۲

جدول ۳) میانگین نمرات اعضای هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی به تفکیک مرتبه دانشگاهی (تحلیل واریانس یک‌راهه)

مرتبه ← راهبرد ↓	مربی	استادیار	دانشیار	استاد	F(۳, ۲۰۱)
ارتباطی	۳/۶۶±۰/۵۷	۳/۸۹±۰/۵۴	۳/۶۵±۰/۵۰	۳/۷۲±۰/۵۶	۳/۲۱*
سیاسی	۳/۵۹±۰/۷۰	۳/۵۳±۰/۵۵	۳/۳۷±۰/۷۰	۳/۳۳±۰/۷۹	۱/۲۴
خدماتی	۳/۵۳±۰/۶۳	۳/۷۶±۰/۶۰	۳/۵۰±۰/۶۳	۳/۸۶±۰/۴۶	۲/۹۹*
دانشگاهی	۳/۷۵±۰/۳۸	۳/۶۴±۰/۴۳	۳/۴۶±۰/۴۲	۳/۸۹±۰/۳۲	۴/۶۱*

*p≤/۰۵

در راهبردهای سیاسی، گویه "گسترش توافق‌نامه‌های تحقیقی بین‌المللی" تاثیرگذارترین مورد بود و پس از آن مهم‌ترین گویه‌ها "همانگی بین ارزش‌های فرهنگی و سیاسی کشور و سیاست بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها، گسترش همکاری علمی با کشورهای دیگر، داشتن روابط سیاسی و دیپلماتیک مطلوب با کشورهای زیادی، گسترش سیاست‌های اعطای استقلال به دانشگاه‌ها، تدوین سیاست‌هایی برای حمایت از بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و تلاش در جهت ایجاد فضای چندفرهنگ‌گرایی در دانشگاه‌ها" بودند. در این زمینه نایت و دی ویت ملاحظات سیاسی و دیپلماتیک و نقش

- of state universities and scientific centers and research. Tehran: Sanjesh Publication; 2002. [Persian]
- 6- Knight J. Internationalization of higher education: A conceptual framework. In: Knight J, de Wit H, editors. Internationalization of higher education in Asia Pacific countries. Amsterdam: European Association for International Education (EAIE); 1997.
- 7- Ghaheri R. A study of effects of higher education international communication in curricula from the viewpoints of faculty members of state universities in Tehran and curriculum development experts [dissertation]. Tehran: Shahid Beheshti University; 2005.
- 8- Arasteh HR, Esmailnia N. Internationalization of universities: A response to the realities and future challenges. Kurdistan; First International Conference of Higher Education, 2011. [Persian]
- 9- Ellingboe BJ. Divisional strategies to internationalize a campus portrait: Results, resistance and recommendations from a case study at a U.S. university. In: Mestenhauser JA, Ellingboe BJ, editors. Reforming the higher education curriculum: Internationalizing the campus. Phoenix, AZ: American Council on Education and ORYX Press; 1998.
- 10- Taggart MC, Cook RJ. Internationalization of the curriculum. Ottawa, ON: Canadian Bureau for International Education; 2003.
- 11- Knight J. Internationalization remodel: Definition, approaches and rationales. J Stud Int Educ. 2004;8:5-31.
- 12- Bostrom CA. Diffusion of internationalization in Turkish higher education. J Stud Int Educ. 2009;10(5):11-9.
- 13- De Wit H. Internationalisation of higher education in the United States and Europe: A historical, comparative and conceptual analysis. Connecticut: Greenwood Press; 2002.
- 14- Scott P. The globalization of higher education. Buckingham: SRHE and Open University Press; 1998.
- 15- Fathi Vajargah K, Diba Vajary T. International virtual university approach international/interdisciplinary higher education. Human J. 2009;3:67-96. [Persian]
- 16- Grunzweig W, Rinehart N. Rockin' in red square: Critical approaches to international education in the age of cyberculture. Munster: LIT Publisher; 2002.
- 17- Tremblay K. Academic mobility and immigration. J Stud Int Educ. 2005;9:196-228.
- 18- Leask B. Internationalization outcomes for all students using Information and Communication Technologies (ICTs). J Stud Int Educ. 2004;8:336-51.
- 19- Knight J. Internationalization of higher education: New directions, new challenges. Paris: International Association of Universities; 2006.
- 20- Altbach PG, Teichler U. Internationalization and exchanges in a globalized university. J Stud Int Educ. 2001;5:5-25.
- 21- Kerr C. The internationalization of learning and the nationalization of the purposes of higher education: Two laws of motion in conflict? Eur J Educ. 1990;25:5-22.
- 22- Otten M. Intercultural learning and diversity in higher education. J Stud Int Educ. 2003;7:12-26.
- 23- Arasteh HR. International higher education contributions in Iran and how to improve them. Q J Res Plan High Educ. 2006;12(1):99-115. [Persian]
- 24- Altbach GP, Knight J. The internationalization of higher education: Motivations and realities. J Stud Int Educ. 2007;11(3-4):290-305.
- 25- Fathi Vajargah K, Arefi M, Zamani Manesh H. A study of barriers of admission of foreign students to higher education universities and institutions. Q J Res Plan High Educ. 2012;62:1-15. [Persian]
- 26- Bain O, Luu D, Madeleine F. Students on the move: The

اعتبار جهانی دانشگاه و غیره می‌شود. با توجه به یافته‌های به‌دست آمده، به احتمال زیاد می‌توان چنین استنباط کرد که راهبردهای خدماتی نقش موثری در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور دارند.

در راهبردهای دانشگاهی "توجه به بین‌المللی‌شدن آموزش عالی به‌عنوان یک اولویت" تاثیرگذارترین مورد بود و پس از آن مهم‌ترین گویه‌ها "برگزاری کنفرانس‌ها و کارگاه‌های بین‌المللی در دانشگاه‌ها، آموزش به زبان‌های علمی دنیا به خصوص زبان انگلیسی، آموزش چندفرهنگ‌گرایی در دانشگاه، فراهم‌سازی فرصت‌های تحقیقاتی در مورد بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها، اجتناب از تبعیض بین دانشجویان داخلی و خارجی، تجهیز دانشگاه به وسایل آزمایشگاهی به روز شده، انتشار آثار علمی در زمینه بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها، بین‌المللی‌کردن برنامه‌های درسی، تدریس و پژوهش دانشگاهی، وجود نشریات و مجلات بین‌المللی در دانشگاه‌ها و آموزش به صورت آن‌لاین و مجازی" بودند. در این زمینه آراسته در پژوهشی به این نتیجه رسید که یکی از مشکلات آموزش عالی استفاده از زبان فارسی به‌عنوان تنها زبان آموزشی در دانشگاه‌های کشور است، در حالی که تعدادی از دانشگاه‌ها و رشته‌های تحصیلی ایران اعتبار خوبی در سطح بین‌المللی دارند [۲۳]. خراسانی و همکاران به نقش زبان انگلیسی و افزایش اهمیت آن در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها تاکید کرده‌اند [۳۱]. بزرگمهری به نقش و اهمیت مدارک تحصیلی دانشگاه‌ها، زبان آموزشی دانشگاه و جو فرهنگی دانشگاه تاکید کرده است [۳۴]. بین و همکاران در پژوهشی، راهبردهایی همچون برنامه‌های انگلیسی زبان و گسترش مراکز منطقه‌ای برای ایجاد فرصت‌های آموزشی را برای بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها پیشنهاد کردند [۲۶].

نتیجه‌گیری

از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی استفاده از راهبردهای ارتباطی، سیاسی، خدماتی و دانشگاهی نقش موثری در بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور دارد.

منابع

- 1- Sharghi A. Globalization of higher education and international scientific cooperation. Cult Eng Mag. 2009;3:31-2. [Persian]
- 2- McGinn N. The impact of globalization on national education system. Prospects. 1997;48(1):208.
- 3- Attaran M. Globalization and its impact on education goals. London; First Conference on Globalization and Education, 2005.
- 4- Fathi Vajargah K. Curriculum toward new identities. Tehran: AEIJ Publisher; 2007. [Persian]
- 5- Vahdat MA, Ziari K. The universities in the process of globalization: Proceedings of forty-seventh meeting of heads

- International Education; 1995.
- 31- Khorasani A, Zamani Manesh H, Bagherabadi GH. Investigate the barriers of admission of foreign elite students with an emphasis on the 2025 vision document. Tehran; First National Conference on Education, 2011. [Persian]
- 32- Khoshnodifar M, Fathi Vajargah K. Internationalization of the curriculum by distance education approach. J Technol Educ. 2011;6(2):5-9. [Persian]
- 33- Fathi Vajargah K, Ebrahimzadeh E, Farajollah M, Khoshnodifar M. The process of internationalization of curriculum by distance education approach in higher education of Iran: A new approach in educational administration. Quarterly. 2011;1(2):11-4. [Persian]
- 34- Bozorgmehri M. Admission of foreign students in Iran: Experiences and solutions. Political Econ J. 2006;1(233-234):188-95. [Persian]
- future of international students in the United States. USA: ACE Center for International Initiatives; 2006.
- 27- Arefi M. Strategic curriculum development in higher education. Tehran: Shahid Beheshti Publication; 2005. [Persian]
- 28- Smith L, Rae A. Coping with demand: Managing international student numbers at New Zealand universities. J Stud Int Educ. 2006;2(11):20-6.
- 29- Fathi Vajargah K, Zare'e O, Yamini M. A study of international barriers of curricula in higher education institutions and universities from viewpoints of faculty members. Res Plan High Educ J. 2009;54(1):63-82. [Persian]
- 30- Knight J, de Wit H. Strategies for internationalization of higher education: A comparative study of Australia, Canada, Europe and the USA. Amsterdam: European Association for